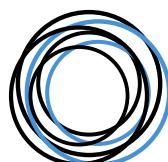

MONITORING RADA KONKURSNIH KOMISIJA ZA SUFINANSIRANJE JAVNOG INTERESA U MEDIJIMA 2021.

ANALIZA RADA
KOMISIJA NA
REPUBLIČKOM NIVOU

KOALICIJA
ZA SLOBODU MEDIJA

UVOD

Analizu rada konkursnih komisija za sufinansiranje javnog interesa u medijima na republičkom nivou sproveo je šest organizacija, članice Koalicije za slobodu medija, kroz usaglašenu metodologiju ocene rada komisija.

Ministarstvo kulture i informisanja Srbije raspisalo je 13. januara deset konkursa u oblasti javnog informisanja za 2021. godinu, za koje je opredeljeno približno 310 miliona dinara (2,58 miliona evra).^[1]

Prvi put je objavljen i Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja koji promovišu teme u oblasti kulture. Raspisani su i konkursi za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja: za radio, televizije, za štampane medije i servise novinskih agencija, za sadržaje koji se realizuju putem elektronskih medija čiji izdavači imaju sedište na teritoriji AP Kosovo i Metohija, zatim na jezicima nacionalnih manjina, namenjenih osobama sa invaliditetom, pripadnicima srpskog naroda u zemljama regiona, kao i organizovanja i učešća na stručnim, naučnim i prigodnim skupovima, kao i unapređivanja profesionalnih i etičkih standarda. Konkursi su bili otvoreni do 12. februara.

Na poziv Ministarstva kulture i informisanja članice Koalicije, koje ispunjavaju uslove, odnosno kvalifikuju se kao novinarska i medijska udruženja, a koje su registrovane najmanje tri godine pre datuma raspisivanja konkursa, predložile su svoje predstavnike u komisije.

Od deset komisija, predstavnici Koalicije za slobodu medija bili su prisutni u šest tela.

Koaliciju za slobodu medija čine: Asocijacija medija, Asocijacija onlajn medija (AOM), Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV), Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Poslovno udruženje Asocijacija lokalnih i nezavisnih medija „Lokal Pres“ i Slavko Ćuruvija Fondacija.

PRAVNI OKVIR

Podrška proizvodnji medijskih sadržaja od javnog interesa predviđa Zakon o javnom informisanju i medijima [2], koji u posebnom delu se bavi regulacijom ovog pitanja. Zakon predviđa formiranje komisija za ocenu pristiglih projekata. Prema članu 24. Zakona, broj članova komisije može biti tri ili pet, a na projekte koji se prilaže na konkurs koji se raspisuje radi podizanja kvaliteta informisanja pripadnika nacionalnih manjina, obavezno se pribavlja mišljenje odgovarajućeg nacionalnog saveta nacionalne manjine.

Isti član Zakona navodi da se većina članova komisije imenuje na predlog novinarskih i medijskih udruženja. Članovi komisije imenju se za svaki konkurs posebno.

Članove komisija mogu da predlažu medijska i novinarska udruženja koja postoji najmanje tri godine u trenutku raspisivanja konkursa, a medijski stručnjaci zainteresovani za rad u komisijama mogu se prijaviti i samostalno. Izabrani članovi komisije ne smeju biti u sukobu interesa ili obavljati javnu funkciju što se dokazuje potpisivanjem izjave.

Pravilnik o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja bliže definiše ovu oblast i naglašava da „za člana komisije imenuje se lice koje je nezavisni stručnjak za medije ili je medijski radnik. Predložena lica ne smeju biti u sukobu interesa niti obavljati javnu funkciju, u skladu sa pravilima o borbi protiv korupcije.“ [3]

[2] Zakon o javnom informisanju i medijima. Sl. glasnik RS br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016. Preuzeto sa:

https://www.paragraf.rs/propisi/zakon_o_javnom_informisanju_i_medijima.html

[3] Član 20. Pravilnika o sufinansiranju projekata za ostvarivanje javnog interesa u oblasti javnog informisanja. Sl. glasnik RS, br. 16/2016 i 8/2017. Preuzeto sa: <https://www.paragraf.rs/propisi/pravilnik-sufinansiranju-projekata-oblasti-javnog-informisanja.html>

UZORAK I METODOLOGIJA

Uzorak monitoringa obuhvata analizu šest komisija od ukupno deset formiranih za ocenu pristiglih projekata na konkurse Ministarstva kulture i informisanja u 2021. godini. Podaci su prikupljeni na osnovu jedinstvenog upitnika koji su popunjavali predstavnici medijskih i novinarskih udruženja iz Koalicije za slobodu medija.

Jedinstven upitnik ukupno je sistematizovao 28 pitanja u vezi sa ocenom projektnih predloga na konkursima. Predstavnici koalicije ukupno su ocenili 921 projekat (62,95 posto pristiglih i potpunih projekata na deset konkursa) u šest komisija (60% formiranih komisija).

Pitanja su podeljena u nekoliko kategorija: 1) Podaci u vezi sa formalnim uslovima konkursa (članovi komisije, dostupnost materijala, celovitost konkursa, itd.); 2) Ocena projekata (bodovne liste, javni interes, itd.); 3) Ocena rada komisije (rasprave, usaglašavanje stavova, nezavisnost članova komisije, itd.).

Rezultati analize su predstavljeni po segmentima kao što su: 1) Formalni kriterijumi za ocenu projekata; 2) Rad komisije; 3) Sukob interesa i praksa resornog ministarstva; 4) Nezavisni stručnjaci; 5) Kvalitet pristiglih projekata.

U ovom izveštaju segmenti su ocenjivani po kategorijama (tamo gde je to bilo moguće):

- 1) poštovani su standardi;
- 2) uglavnom su poštovani standardni;
- 3) uglavnom nisu poštovani standardi;
- 4) nisu poštovani standardi.

Posebna pažnja je posvećena analizi izbora nezavisnih stručnjaka za članove komisije. Analiza obuhvata procenu kvaliteta izbornog procesa stručnjaka na osnovu raspoloživih pravnih akata, prikupljenih informacija od Ministarstva kulture i informisanja pomoću zahteva za pristup informacijama od javnog značaja i dostupnih biografija izabranih i odbijenih kandidata (ukupno 40 biografija nezavisnih stručnjaka koji su se samostalno prijavili za učešće u komisijama, ali nisu bili izabrani).

REZULTATI

Formalni kriterijumi za ocenu projekata

Analiza predstavnika Koalicije za slobodu medija pokazuje da u ovom segmentu resorno Ministarstvo ima dostupne kapacitete da pripremi i administrativno vodi proces raspisivanja konkursa i evaluacije pristiglih projekata.

Analizom je utvrđeno da manji nedostaci ipak postoje u ovom segmentu. Iako je propisima predviđeno da članovi komisija treba da imaju uvid u zapisnike o pristiglim projektima koji sadrži informacije u vezi sa pristiglim i odbačenim projektima kao i o administrativnoj proveri tih projekata, u nekim slučajevima to je učinjeno umesto dostavljanja zapisnika, neformalno, putem elektronske pošte.

Drugi nedostatak se odnosi na kvalitet javnih poziva. Naime, javni poziv u nekim slučajevima ne definiše dovoljno jasno opšte i specifične kriterijume za ocenjivanje projekata. Tačnije, na konkurse se prijavljuju udruženja, dok nije jasno da li je ispunjen konkursni uslov da prijavljeni mora da bude medij ili da udruženje ima formalnu vezu sa medijem.

Opšta ocena je da **su uglavnom poštovani standardi** u ovoj oblasti.

Rad komisije

Komisije, u kojima je Koalicija za slobodu medija, uglavnom su zasedale više od dva dana, a procena predstavnika je da su uglavnom imali dovoljno vremena da procene kvalitet projekata.

Donošenje odluka se odvijalo uglavnom uz ocenu projekata prvo individualno, zatim zajednički. Osim u slučaju Komisije za Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja namenjenih osobama sa invaliditetom, gde se veći doprinos dat zajedničkoj oceni projekata.

Nijedna komisija nije koristila bodovnu listu. Razvoj bodovne liste na osnovu kriterijuma za ocenu kvaliteta projekata iz Pravilnika, može smanjiti arbitrarne odluke komisija, gde pojedini članovi komisija svoje zaključke ne donose na osnovu kvaliteta projekta već po ličnim preferencijama.

Kod većine projekata postignut je konsenzus, ali ipak postoje i primeri gde to nije bilo moguće i došlo je do preglasavanja.

Primer 1: U izveštaju člana Komisije za Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja koji promovišu teme iz oblasti kulture se navodi da "za pojedine projekte bilo je preglasavanja i ponovnog uvida u projektnu dokumentaciju. Osim kod projekta čiji podnositelj je portal Autonomija, Nezavisnog društva novinara Vojvodine, kod koga dva člana Komisije nisu htela ni da čitaju projekt i glasali da se projekt ne podrži, treći član je menjao mišljenje, naknadno detaljno analizirao projekt i konačno bio za predlog da se projekt ne podrži, a dok su preostala dva člana Komisije izdvojila svoje mišljenje i obrazloženje zašto projekt treba podržati.

Na projektu čiji je podnositelj Novosadska TV, takođe je bilo izdvajanja mišljenja i obrazloženja dve članice Komisije da projekt treba podržati, dok su ostala tri člana Komisije glasali za predlog da se projekt ne podrži". U vezi sa ovim slučajem predstavnik članice Koalicije za slobodu medija navodi da je projekt odbijen glasovima većine članova Komisije zasnovanim na "jasno izrečenom ideološkom neslaganju sa podnosiocem projekta, a ne na uočenim i obrazloženim nedostacima projekta o kome se odlučivalo."

Analiza je, pak, potvrdila da su stručne službe imale profesionalni pristup. Isto tako, zapisnici sa sednica Komisija su beležili komentare članova tog tela.

Možemo zaključiti da u ovom segmentu, osim ozbiljnih odstupanja u nekim komisijama, ***uglavnom su poštovani standardi***, ali pomenuti primer pokazuje da samovolja pojedinih članova komisije nije sankcionisana niti je ispraćeno njihovo delovanje od strane rukovodioca organa koji je raspisao konkurs. Time se u velikoj meri ugrožava čitav proces i poverenje u resono Ministarstvo da je sposobno da proces sprovede od početka do kraja u skladu sa važećim zakonima.

Sukob interesa i praksa resornog ministarstva

Analiza rada komisija pokazala je da ne postoje jasna pravila za slučaj sukoba interesa, odnosno praksa Ministarstva kulture i informisanja nije ujednačena. Naime, iako resorni Zakon i Pravilnik kažu da je sukob interesa isključujući faktor za članove komisija, resorno Ministarstvo primenjuje ovo pravilo selektivno odnosno neujednačeno. Prema praksi resornog Ministarstva svi članovi daju pisani izjavu na početku rada komisije da nisu u sukobu interesa.

Primer 2: Predstavnica Nezavisnog društva novinara Vojvodine (NDNV) imenovana je za članicu Komisije za Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja na jezicima nacionalnih manjina. Stručna služba Ministarstva je, međutim, svega nekoliko sati pre početka zasedanja komisije, obavestila da postoji sukob interesa. Prema obrazloženju, na konkurs je podnet projekat medija čiji je osnivač organizacija koja je predložila članicu za tu komisiju. Ministarstvo je razrešilo članicu komisije.

Primer 3: Jedan od članova Komisije za Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja za štampane medije i servise novinskih agencija, u toku rada, kada je na red došao predlog projekta lista "Večernjih novosti", saopštio je da je dopisnik tog lista. Iako nije učestvovao u pisanju predloga projekta niti je planiran za potencijalnu realizaciju projekta, bio je jednoglasno izuzet i morao je da napusti salu u toku razmatranja tog predloga projekta. Ministarstvo nije razrešilo člana komisije.

Primer 4: Članica Komisije za Konkurs za sufinansiranje projekata proizvodnje medijskih sadržaja namenjenih osobama sa invaliditetom, aktivna je u organizaciji koja je podnela konkursnu prijavu za dodelu sredstava na tom konkursu. Ona se izuzela iz odlučivanja o pomenutom projektnom predlogu. Ministarstvo nije razrešilo članicu komisije.

Primeri pokazuju da resorno Ministarstvo primenjuje različite standarde u zavisnosti od slučaja do slučaja. Nejasno je na osnovu kojih kriterijuma se razrešava član komisije, a na osnovu kojih kriterijuma je moguć njegov dalji rad. Takođe, nije jasno na koji način Ministarstvo procenjuje sukob interesa.

Opšta ocena je da u ovoj oblasti **nisu poštovani (ne postoje) standardi**, kao i da se ne poštuje načelo dobre prakse da ista i jasna pravila važe za sve.

Nezavisni medijski stručnjaci

Izostanak definisanja kriterijuma za odabir članova komisije

Nedostaci same zakonske regulative otvaraju put diskpcionom odlučivanju o izboru članova komisije. Ovo je posebno vidljivo kod izbora samostalnih, nezavisnih medijskih stručnjaka, gde ne postoje nikakvi merljivi i objektivni kriterijumi za procenu njihove stručnosti. U Pravilniku postoje rešenja kojima se bliže reguliše pitanje opštih i posebnih kriterijuma za odabir projekata, međutim, izostaju jednak razrađeni kriterijumi i za osobe koje bi o njima odlučivale.

Ovakav pravni vakuum otvara mogućnost ne samo diskpcionog odlučivanja i biranje "omiljenih" članova komisije (setimo se da ima pojedinih članiva komisije koji su učetsvovali u više od 25 pojedinačnih komisija), već i mogućnost da se ne kršeći formalno pravne norme, izvrda sama suština konkursnog finansiranja - fer konkurencija najboljih projektnih ideja.

Na ovaj problem ukazuje i Strategija razvoja sistema informisanja u Republici Srbiji od 2020 do 2025. godine (Medijska strategija) u kojoj se u delu 4.4 navode "problemi u formiranju i radu stručnih komisija, uključujući i kriterijume za članove ekspertske komisije koje odlučuju o raspodeli sredstava".

Nepostojanje uniformnog prijavnog obrasca/strukturirane prijave koji bi omogućio merljivost kvalifikacija prijavljenih predstavnika medijskih i profesionalnih udruženja

Biografije pojedinih članova komisija koji su odabrani da odlučuju o projektima krajne skromne i svedene, dok sa druge strane, priliku nisu dobili doktori nauka u oblasti komunikologije i medija, aktivisti organizacija civilnog društva koje se godinama javno zalažu za slobodu govora i medijske slobode, kao i medijski profesionalci sa višegodišnjim, decenijskim iskustvom rada u medijima.

Osim toga, upitan je i sukob interesa, tj. povezanost pojedinih medijskih stručnjaka sa određenim medijima ili poslovnim medijskim udruženjima. Dešavalо se da pojedini "nezavisni" stručnjaci u jednoj komisiji budu samostalno prijavljeni, a u drugoj budu prijavljeni u ime pojedinih udruženja ili da ih u pojedinim komisijama prijavljuje jedno, a zatim drugo udruženje.

Odabir i procenu kvaliteta stručnjaka koji su se prijavili za učešće u komisijama dodatno otežava i nedostatak formalne procedure u kojoj izostaju strukturirane biografije koje bi bile uporedive. Na primer, očekivanje je da svaka biografija ima podatke o adekvatnoj edukaciji/obrazovanju, radnom angažmanu, ali i učešćima na projektima, prethodnom angažmanu u sličnim komisijama, posebnim edukacijama u vezi sa evaluacijom projekata i sl.

Kvalitet pristiglih projekata

Uz jedinstvene biografije, Ministarstvo bi trebalo da razvije i bodovnu listu za njihovu ocenu.

Na osnovu Zahteva za pristup informacijama od javnog značaja koji je uputio NUNS, od Ministarstva kulture i informisanja dobili smo pristup 40 prijava - biografija nezavisnih stručnjaka koji su se prijavili samostalno. Osim njih, među odbijenima je bilo i ukupno 24 člana predloženih od strane medijskih i novinarskih udruženja.

Rešenja o imenovanju pokazuju da je u radu konkursnih komisija učestvovalo 22 nezavisna medijska stručnjaka (po dva u svakoj komisiji koja je brojala 5 članova, osim u slučaju komisije za izbor projekata unapređenja profesionalnih standarda u kojoj je učestvovalo 4 nezavisna stručnjaka).

Opšta ocena je da **standardi uopšte ne postoje, u potpunosti izostaju u ovom segmentu**, te je ovo jedan od najlošije uređenih segmenata konkursnog sufinsansiranja.

Analiza Koalicije za slobodu medija pokazuje da su na deset konkursa uglavnom pristigli projekti srednjeg ili slabog kvaliteta, koji zadovoljavaju osnovne kriterijume, a da postoji ozbiljno nerazumevanje šta je javni interes na lokalnom nivou, odnosno ne postoji jasno definisan javni interes za pojedine zajednice. Članovi komisija u svojim upitnicima ističu da uglavnom nedostaje inovativna komponenta u projektima, ili se traže sredstva za redovne programske sadržaje u medijima.

Isto tako, u proceni kvaliteta projekata bilo bi od velikog značaja kada bi članovi komisije dobili uvid u ranije projekte podnositelaca kod resornog Ministarstva, čime bi se moglo izbeći ponavljanje već ranije podržanih ideja i veću podršku bi mogli dobiti projekti koji svojim kvalitetom odstupaju od proseka.

Uz to, članovi komisije bi na taj način dobili mogućnost da se uvere u kojoj meri su podnosioci projekata ispunili aktivnosti u ranijim projektima.

Ovom segmentu **nije dodeljena opšta ocena**.

ZAKLJUČCI

Koalicija za slobodu medija sprovedla je opštu analizu konkursnog procesa za dodelu sredstava za sufinansiranje javnog intetesa u medijama Ministarstva kulture i informisanja u 2021. godini.

Učešćem u 60 posto formiranih komisija i ocenjivanjem više od 62 posto pristiglih i prihvaćenih projekata na deset poziva, Koalicija je ocenjivala oblasti:

1) Formalni kriterijumi za ocenu projekata. Resorno Ministarstvo ima dostupne kapacitete da pripremi i administrativno vodi proces raspisivanja konkursa i evaluacije pristiglih projekata. Analizom je utvrđeno da manji nedostaci ipak postoje u ovom segmentu. Opšta ocena je da su **uglavnom poštovani standardi** u ovoj oblasti.

2) Rad komisije. Donošenje odluka se odvijalo uglavnom uz ocenu projekata prvo individualno, zatim zajednički. Nijedna komisija nije koristila bodovnu listu. Kod većine projekata postignut je konsenzus, ipak postoje i primeri gde to nije bilo moguće i došlo je do preglasavanja. Zabeležena su i donošenja odluka isključivo na ideološkoj osnovi, a ne po stručnim kriterijumima. Time se u velikoj meri ugrožava čitav proces i poverenje u resorno Ministarstvo da je sposobno da proces sproveđe od početka do kraja u skladu sa važećim zakonima.

Na osnovu analize možemo zaključiti da postoje ozbiljna kršenja pravila u pojedinim komisijama, ali ipak opšta ocena je da su **uglavnom poštovani standardi** u ovoj oblasti.

3) Sukob interesa i praksa resornog ministarstva. Analiza rada komisija pokazala je da ne postoje jasna pravila za slučaj sukoba interesa, odnosno praksa Ministarstva kulture i informisanja nije ujednačena. Naime, iako resorni Zakon i Pravilnik kažu da je sukob interesa isključujući faktor za članove komisija, resorno Ministarstvo primenjuje ovo pravilo selektivno, odnosno neujednačeno.

Opšta ocena je da u ovoj oblasti **nisu poštovani standardi**, odnosno nisu razvijeni jasni standardi, kao i da se ne poštuje načelo dobre prakse da ista i jasna pravila važe za sve.

4) Nezavisni medijski stručnjaci. Nepostojanje formalnih kriterijuma, ujednačenih formulara za biografije niti bodovne liste koji bi dale objektivne i merljive indikatore za izbor članova komisija koji odlučuju o kvalitetu projekata, otvaraju put selektivnom i diskrecionom odlučivanju, prikrivenom sukobu interesa i ozbilnjom narušavanju principa fer konkurencije. Opšta ocena je da standardi ne postoje, kao i da je ovo jedan od najlošije uređenih segmenata konkursnog finansiranja.

5) Kvalitet pristiglih projekata. Analiza Koalicije za slobodu medija pokazuje da su na deset konkursa uglavnom pristigli projekti srednjeg ili slabog kvaliteta, koji zadovoljavaju osnovne kriterijume, a da postoji ozbiljno nerazumevanje šta je javni interes na lokalnom nivou, odnosno ne postoji jasno definisan javni interes za pojedine zajednice. Analiza pokazuje da postoje propusti u gore navedenim kategorijama, pre svega koje se odnose na kvalitet članova komisija, kao i na praksu resornog Ministarstva u oblasti rešavanja sukoba interesa. Istovremeno, stručne službe uglavnom poštuju standarde u procesu ocene kvaliteta projekata.

Za ovaj segment analize **nije dodeljena posebna ocena.**

Koalicija za slobodu medija na osnovu gore navedenih pokazatelja smatra da celokupan proces ima ozbiljne nedostatke, da neuređene oblasti otvaraju mogućnost arbitrarnog odlučivanja, umanjuju transparentnost i ugrožavaju integritet konkursnog sufinsansiranja javnog interesa u medijima.

PREPORUKE

Za poboljšanje porcesa Koalicija za slobodu medija predlaže:

- Da se napravi mehanizam kojim bi se omogućio uvid u projektne narativne i finansijske izveštaje koje nakon završetka projekta dostavljaju udruženja i mediji.
- Da se napravi spoljni mehanizam za evaluaciju sprovedenih projekata ukoliko ne postoje kapaciteti za unutrašnji mehanizam (od strane nadležnih organa).
- Postaviti kao kriterijum da organizacije koje ne postoje duže od tri godine ne mogu da dobiju od države više od 500.000 dinara po projektu jer je za državu to rizično budući da nema garancije o održivosti.
- Da se uvede revizija za sprovedene projekte tako što će se od finansijskog dela u samoj projektnoj aplikaciji izdvojiti određeni procenat za reviziju.
- Unaprediti i standardizovati formu CV, metodologiju za članove/ice komisija kao i definisati jasne i javne kriterijume za njihov izbor. Takođe, kao pomoći alat u oceni kvaliteta projekata predlaže se uvođenje bodovne liste.
- Da se konflikt interesa i rešavanje istog bude jasno definisan, ili automatskim poništenjem rada komisije ukoliko dođe do konflikta te vrste, ili obaveznim izuzećem člana komisije u procesu odlučivanja o projektu.
- Omogućiti republičku kontrolu/reviziju lokalnih konkursa.
- Učiniti rad sednica komisija transparentnijim tako što će se obezbediti prisustvo nezavisnih strana - građanski nadzor.
- Donošenje jasnih kriterijuma za izbor nezavisnih stručnjaka.

FACTSHEET

sufinansiranje javnog interesa u medijima republički nivo 2021

Koalicija za slobodu medija imala je predstavnike u 60% formiranih komisija na republičkom nivou

Predstavnici Koalicije su učestvovali u oceni
62,95% pristiglih projekata

310M

dinara je ukupna vrednost raspisanih konkursa Ministarstva kulture i informisanja

Formalni kriterijumi za ocenu projekata

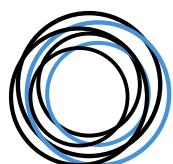
Sukob interesa i praksa ministarstva

Rad komisije

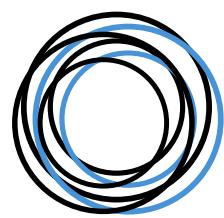

Nezavisni medijski stručnjaci

Kvalitet pristiglih projekata

KOALICIJA
ZA SLOBODU MEDIJA

KOALICIJA
ZA SLOBODU MEDIJA

asmedi.org

aom.rs

ndnv.org

nuns.rs

localpress.org.rs

slavkocuruvijafondacija.rs

maj 2021.